

УДК 130.2(045)

О. Г. Волков
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ТЕЛЕОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ: ЕЙДОС ПЛАТОНА Й ЕНТЕЛЕХІЯ АРИСТОТЕЛЯ

Постановка проблеми. Телеологія є сукупністю цілей, які утворюють цілісність, оскільки поєднуються певним принципом. На наш погляд, одним з основних можна вважати принцип абсолютності моральних якостей, який найбільшою мірою реалізувався в платонівській етиці, зокрема у вченні про ідеї, відповідно, ейдосу. Інший принцип полягає в повноті самореалізації, який реалізований в аристотелівській ентелехії. Їх здійснення в соціальній взаємодії дає змогу розглядати телеологію дискурсу, розмежовуючи телеологію ейдосу й ентелехії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основними філософами, праці яких висвітлені та підлягають осмисленню у статті, є Аристотель і Платон. Проблему телеології педагогічного дискурсу не оминали науковці минулого й сучасності, такі як Ш. Амонашвілі, В. Андрущенко, М. Бердяєв, Т. Геворкян, Т. Васильєва, Ю. Васюк, О. Волков, В. Воронкова, А. Землянський, В. Молодиченко, Р. Олексенко та інші дослідники.

Метою статті є критичне обґрунтування теоретико-методологічних основ цілей педагогічного дискурсу в контексті традицій античної філософської думки.

Виклад основного матеріалу. Розгляд телеології дискурсу значною мірою обумовлено тим, що філософія Античності має дискурсивний характер, оскільки передбачає діалог, який використовується для вирішення моральних проблем, пошуку людиною самої себе. Діалогічна форма філософських досліджень характерна для Платона, тоді як Аристотель переходить на монологічний виклад своїх думок. Основна лінія Платона, яку він продовжує після Сократа, – це пошук підстав і напрямів морального вдосконалення [7]. Тому саме в контексті цієї основної мети варто аналізувати його філософську систему. Світ ідей належить розглядати як ідеальні зразки досконалості, що утворюють цілісну систему концептів, основним з яких є благо. Саме цей аспект виділяє Т. Васильєва: «Вічно існуючи, ідеї поза-небесної сфери все укладають у своїй єдності, але не мають нічого, навіть буття, бо вони самі суть буття того, що існує у становленні. Тільки так, без буття, може зберегтися єдність єдиного й поза-положення ідеї щодо речей. Єдине, Благо і Буття – це не три ідеї, це знову-таки одна ідея, у якій кожна річ має межу своєї досконалості» [4, с. 156].

Розглядаючи діалог «Софіст», А. Геворкян вказує на єдність «слів і ідей»: «Звичайно, другий читач розуміє аж ніяк не випадково ту обставину, що слова та ідеї досліджуються приблизно однаковим шляхом, що й онтологічне існування ідей не може бути поєднане з платонівськими поглядами. Під ідеями в платонівському розумінні треба мати на увазі саме поняття, категорії, думки, загалом – слова» [5, с. 57]. У такому трактуванні ідея – це концепт, який передбачає, що людина повинна діяти певним чином. У цьому аспекті ідею треба трактувати як ейдос, оскільки вона вказує, яким чином людина повинна творити саму себе, тому можна говорити про телеологію дискурсу.

Відповідно, поза усвідомленням ідея – це тільки модель, яка нереалізована, оскільки залишається нездійсненою. Тоді ідеальний світ – не що інше, як сфера зрозумілого, яка здійснюється за допомогою розуму, а перешкодою виступають чуттєві бажання. Якщо людина їм піддається, то прокидається в «темній печері», як показує Платон. Тому основна мета – стати досконалим за допомогою осмислення блага, передусім його розуміння як єдності добра, істини та краси. У цьому контексті світ ідей – не піднебесна сфера, яка породжує дійсність, а розумне, якому підпорядковуються.

Тому світ ейдосів не можна розглядати як такий, що породжує реальність. Для його характеристики логічно використовувати кантівське поняття «належне», оскільки воно вказує на необхідність. Його трансцендентність пояснюється тим, що ейдоси не є відчутною річчю, а належать до умоглядної сфери, що усвідомлюється розумом, який піднімається до неї, що можливо за допомогою усунення темряви чуттєвого. Тому звернення до світу ідей передбачає позбавлення від пристрастей, які захоплюють і не дають побачити недоліки самого себе й можливості досягнення досконалості.

Прийнято вважати, що ейдос – це ідеальний зразок, який є істиною. Це дійсно так, проте тоді виникає необхідність його виявлення. Платон позначає в міфі про печеру, як він показується – це світло істини, яке сліпить очі. Володіння істиною – не що інше, як вказівка на факт осмислення блага, яке вказує, яким повинна бути людина. Істина – це момент прояснення очевидного, у ній відкривається те, що потрапляє в просвіт буття, за М. Гайдеггером. Істина відкривається, і в цей момент немає сумніву в тому, що людина бачить саме її. У моральному сенсі – це розрізнення блага і не блага, коли благо – це і є істина, а не благо – омана. У цьому аспекті благо є концептом як єдність осмислення і дії. Як концепт він вказує на подію, позицію та вчинок.

Благо – це подія, яка є творенням і творчістю, виявом милосердя тощо. Тому для того, хто бере участь у ній, відкривається істинність буття як своє призначення. Водночас переживається його краса, оскільки сприйняття можливе тільки за допомогою почуттів. Чуттєве переживання в цьому випадку – це не темрява бажань, а переживання істини, яка освітлює існування. Це захоплення, за Платоном, – ерос, світла радість. Отож вияв ейдосу блага полягає в тому, що він захоплює людину й підкоряє за допомогою осмислення та переживання добра, істини та краси. У цьому випадку благо не тільки трансцендентальне, яке усвідомлюється, а іманентне, яке переживається. Відповідно, воно абсолютне, незмінне й передчасне, точніше, надтимчасове. Благо закликає до себе відважних і сміливих, таких, хто наважиться бачити себе як людину не в одиничності, а загальності та універсальності. Його ознакою є творення і творчість, позитивність і добрі справи.

Проте, чи дійсно акт здійснення добрих справ є благом, а не тільки формою самоствердження? Щоб переконатися в цьому, необхідно вяснити істинність заподіяного щодо самого себе, що відкривається в совісті. Якщо це так, то здійснення добра заворожує красою не тільки себе, а й інших. Тому таке важливе вяснення того, що дійсно є благом або тим, що показується як воно. Наприклад, завищена оцінка за виконане, на перший погляд, є благом, але тільки в разі з'ясування її значущості та впливу можна виявити, чи це дійсно так. Якщо вона допомагає подолати втрату віри у свої сили, то дійсно є благом. Якщо ж призводить до самовпевненості, то її не можна вважати благом. Тому завищена оцінка іноді буде оманною, а радісне її переживання призводить до помилкових уявлень про свої здібності й досягнення. Водночас іноді завищена оцінка буде виявом допомоги й позбавленням від страху, а її відсутність матиме руйнівний характер, який виявляється в тому, що породжує невпевненість навіть щодо своєї неповноцінності, ба більше – часто породжує агресію. Тому причетність до ейдосу блага обов'язкова та має абсолютний характер у вихованні. Його осмислення можливо за виконання самостійної дії, а не тільки через моральні повчання.

Ейдос блага потребує диференціації за відношенням до стану певної людини. Наприклад, вона має значні успіхи під час виконання завдань у певній сфері діяльності, проте не має покликання до неї. Тому, незважаючи на позитивні оцінки, ставиться до успіхів байдуже. Зрозуміло, що тільки за відношенням призначення людини можна зрозуміти значущість ейдосу блага, в іншому випадку визнання його абсолютності призводить до догматизму. Тобто, розглядаючи ейдос, треба водночас звернутися до ентелехії особистості.

Звернемо увагу, що телеологія ентелехії має дещо інший характер, ніж ейдосу [1]. Мета тут задається не ззовні, тобто трансцендентальності, а зсередини – іманентності, отже, благо необхідно співвіднести зі своєрідністю особистості. Благо тільки тоді може бути належним, коли є необхідним, оскільки відповідає її сутності. Ентелехія, як призначення, вказує на сутність людини та необхідність її здійснення, оскільки вона вимагає повноти реалізації, що можна з'ясувати під час співвіднесення з ейдосом блага. Тому під час розгляду ентелехії можна вяснити питання про призначення, але не вирішити моральні питання. Це пояснюється тим, як позначено вище, що ейдос співвідноситься з трансцендентальністю, а ентелехія – з іманентністю. Їхнє співвідношення необхідне, оскільки взяті окремо, вони вказують на різну обумовленість цілей. Звернемо увагу, що Аристотель приймає вчення про ейдос Платона, оскільки стверджує, що мета – це слідування блага.

Під час розгляду ентелехії варто поставити питання про повноту самореалізації того, що закладено в людині, тобто здібностей. Відповідно, за таких умов необхідно показати втілення можливості в дійсності. Під час встановлення мети Аристотель первинним вважає не можливе, а дійсне. Це пояснюється тим, що ентелехія є реалізацією можливого, яке повинно мати відношення до дійсного, оскільки в іншому випадку воно виявляється не затребуваним і буде марною тратою сил. Актуальність блага є в тому, що воно підпорядковує собі як можливе, так і дійсне та дає їх бачити як єдине ціле.

Відзначимо, що виділення людини як автономного суб'єкта в Аристотеля неможливе, оскільки суще в Античності – це природа як ціле. Особистість з'являється, як тільки під сущим розуміють людину. Це можливо, коли вона трактується як конкретний, унікальний і неповторний індивід. Освіта є сукупністю процедур присвоєння знань, вмінь і навичок їхнього застосування. Формування особистості здійснюється саме за допомогою освіти, обумовленість якої виходить із телеології ентелехії. Саме тому її зміст повинен відповідати призначенню особистості.

Однак освіта стосується, як вже було зазначено, і ейдосу блага, оскільки освіченість – не тільки володіння певними знаннями, вміннями та навичками, а й наявність моральних підстав, які дають змогу їх освоювати та застосовувати. Це також готовність творити й віддавати, вірити в можливість розуму та свої сили, здатність бути благодійником, тобто чинити благо. Крім того, це відповідальність за вирішення складних пізнавальних проблем, що актуальні для суспільства. Тільки тоді ентелехія повною мірою реалізується, а творчість виправдовує себе. Тому під час розгляду телеології ентелехії знову варто звернутися до розгляду ейдосу блага. М. Бердяєв, безумовно, має рацію, коли стверджує, що творчість має божественне походження та здатна підштовхнути людину до усвідомлення свого призначення, тобто справжньої ентелехії [3]. Вона дає змогу позбутися страху самореалізації, відповідно, скруті й невпевненості, тому пробуджує приховані потенції, передусім інтелектуальні.

Варто мати на увазі, що особистість самостійно не завжди в змозі досягнути свою ентелехію, хоча на це прямо вказують її успіхи в певному виді діяльності, до якої вона має покликання. Людина, що реалізує своє призначення, є творцем, для якого будь-які перешкоди виявляються стимулом для самореалізації. У цьому аспекті ентелехія – це індивідуальна сутність в її неповторності й унікальності, а освіта є тільки формою, у якій вона здійснюється. Якщо зміст освіти відповідає ентелехії, то вона наділяється цінністю, а

оволодіння знаннями, вміннями й навичками оцінюється як необхідне. Успіхи свідчать, що ентелехія – це поклик, який виходить із себе, вимагає осмисленості та розпізнавання. Тому людина намагається застосувати себе в різних сферах діяльності, перебуває в пошуку іноді дуже тривалий час. Ентелехія, як здібності, вимагає самореалізації, та колиш вона стає очевидною. Але частіше її розпізнавання відбувається з боку іншого, наприклад, педагога, який розпізнає надзвичайну успішність у виконанні деяких видів діяльності.

Порівняємо ретельно телеологію ейдосів Платона й ентелехії Аристотеля. Поза сумнівом, ейдос має етичний зміст і визначає цілі морального вдосконалення. Він показує, до чого треба прагнути і як досягати мети щодо моральних норм і правил. Ентелехія Аристотеля відсилає до проблеми самореалізації, у центрі уваги виявляється особистість та її призначення. Їхня обумовленість полягає в тому, що ступенем морального ставлення до неї є забезпечення можливості її самореалізації, тобто застосування у світі.

На продуктивність телеології ентелехії вказують успіхи та користь, тобто утилітаристські характеристики. Однак дотримання утилітарних цілей стає причиною формування такої моральної якості, як егоїзм. Звернемо увагу, що егоїст орієнтується тільки на свої інтереси, відповідно, нехтує іншими. У сфері освіти потреба в досягненні досконалості виявляється в оволодінні знаннями й навичками, за допомогою яких можна самоствердитися та бути вищим від інших. Мета освіти в цьому контексті – формування особистості, яка володіє тим, що забезпечує її домінування у світі. Відзначимо, що в цій ситуації навіть творчість не в змозі усунути егоїзм.

Звернемо увагу на протилежну точку зору М. Бердяєва: «У творчості сама людина розкриває в собі образ і подобу Божу, виявляючи в собі вкладену в неї божественну силу» [3, с. 329]. Однак філософ описує ситуацію, коли особистість причетна до ейдосу блага. Тоді вона бачить своє божественне походження. Чи завжди можливо таке перетворення? Чи здатна творчість одухотворити? Чи достатньо буде досягнення успіху й набуття користі? Щоб відповісти на ці запитання, треба нагадати трактування В. Джеймса переваг прагматизму: «Він перетворює абсолютно порожнє поняття статистичної відповідності між нашим розумом і дійсністю в доступне та зрозуміле для будь-кого поняття діяльності й багатой взаємодії між приватними думками й універсумом чужих дослідів, у яких ці думки відіграють свою роль і мають своє застосування» [7, с. 234]. Будь-яка невідповідність розуму та дійсності під час отримання освіти породжує сумнів в її доцільності. Однак на результативність пізнання дійсності впливає не тільки гносеологічна невідповідність. Значну, можливо, визначальну роль мають моральні переживання.

На їхню значну роль у навчальному процесі вказує також В. Джеймс: «Перше місце серед вроджених реакцій займає страх. Страх покарання завжди був одним із найбільш дієвих знарядь у руках учителя і, без сумніву, завжди буде займати відоме місце серед шкільних виховних засобів. Але цей предмет настільки всім відомий, що мені без потреби більше про нього говорити. Те ж саме стосується й любові, й інстинктивного бажання подобатися тим, кого ми любимо. Вчителька, якій вдалося заслужити любов учнів, досягає таких результатів, які абсолютно недосяжні для людини, що викликає антипатію» [6, с. 47].

Під час обговорення своєрідності ентелехії ейдосу викликає сумнів ототожнення переживань страху й любові. Дійсно, певною мірою це можливо, якщо йдеться про страх під час здійснення зла, наприклад, у навчальній діяльності злом є лінь, тобто небажання дотримуватися належного, що ґрунтується на помилковому розумінні свободи як обмеженої можливості здійснення своїх егоїстичних інтересів. Страх виникає від того, що особистість обвинувачується у моральному падінні. Дійсно, дуже некомфортно постати перед іншими в такому світлі. Але це страх перед моральним обвинуваченням, а не вроджена реакція, як стверджує

В. Джеймс. Позбутися цього страху допомагає співчуття та допомога з боку інших, насамперед педагога, що оцінюється як вияв любові. Звернемо увагу, що любов варто віднести до вияву ейдосу блага, оскільки вона є добро, істина та краса. Виправлення вихованця пояснюється тим, що він вкорінюється саме в цьому ейдосі, у результаті чого виникає моральна особистість.

З наведених вище цитат стає очевидним, що під час розгляду цілей навчальної діяльності В. Джеймс визнає значимість телеології ентелехії, а виховання – ейдосу блага. Актуальність телеології ентелехії очевидна під час розгляду його трактування істини: «Істинне», кажучи конкретно, – це просто зручне (ex pedient) в образі нашого мислення, подібно до того, як «справедливіше» – це лише зручне в образі нашої поведінки» [7, с. 293]. Прирівнювання любові до «зручного» викликає сумніви. Викликає також сумніви те, що основне завдання виховання формується як підготовка учнів для дії, водночас дії є «можливі види доцільних реакцій за будь-яких зовнішніх умов, у які учень може потрапити через мінливості долі» [6, с. 32–33]. Поза сумнівом, у теорії виховання прагматизм ґрунтується на телеології ентелехії, яка передбачає повноту самореалізації особистості. Невипадково виховання визначається як «організація набуття звичок поведінки й нахилів для дії» [6, с. 34].

Телеологія прагматизму ґрунтується на етиці утилітаризму Бенґама та Мілля, гедоністичному вченні, суть якого Г. Челпанов сформулював так: «Воно стверджує, що єдина мета вольових дій, яка як мотив може виробляти дії, є досягнення задоволення й усунення страждання» [13, с. 260]. Філософ висуває аргумент, що отримання задоволення як мета характерна для нижчої вольової дії, тоді як для вищих нею виступає благо, інакше кажучи, він як первинну розглядає телеологію ейдосу [13, с. 263].

Протиставлення телеології ейдосу й ентелехії здається дурорядним, якщо не брати до уваги значення, яке має встановлення цілей для самореалізації особистості [9; 10; 11]. Небезпека полягає в тому, що можуть витрачатися значні зусилля для досягнення «не своїх» цілей. Розчарування настає тоді, коли успіх, на перший погляд, досить вражаючий, приносить розчарування [8]. Виникає, наприклад, таке питання: навіщо мені це потрібно? Навіть забезпеченість існування та повага інших до себе за таких умов знецінюється. Стає очевидним, що метою може бути тільки служіння собі, що і є благом.

У цьому контексті очевидна перевага телеології ентелехії. Звернемо увагу, що в Аристотеля мета є позначенням спрямованості зусилля. Це передбачає, що щось повинне бути досягнуте за допомогою вчинення певної дії. За таких умов людина уникає страждань і відчуває насолоду, інакше кажучи, задоволеність собою. Недолік телеології ентелехії полягає в тому, що в ній не показується, що є мета і як її досягнення впливає на стан справ у світі. Вона вказує на мету як на те, «що» має бути досягнуте, але замовчує «як» і за допомогою яких засобів. Однак саме це «як» виявляється вирішальним у визначенні моральних якостей особистості. Можливо, що результатом є руйнування світу або приниження іншого.

В останньому випадку висувається моральне звинувачення. Причина його в тому, що в разі досягнення мети не ставиться питання, що може принести із собою її реалізація. Тому педагогічним результатом телеології ентелехії є байдужість та апатія, холодний розрахунок у забезпеченні себе матеріальними благами. Розум за таких умов перетворюється в інструмент насильства та руйнування. Небезпека полягає ще й у тому, що досягнення таких цілей може стати сенсом життя.

Недолік телеології ентелехії виявляється під час розгляду ситуації, коли для досягнення успіхів у навчанні до вихованця застосовується жорстокий примус. Таке підпорядкування стає причиною позбавлення волі й радості творчості. Учень перетворюється на слухняного «раба», який виконує накази, але нездатний творити самостійно. Це і є зворотна сторона телеології ентелехії. Безумовно, що певною мірою

примус дає змогу оволодіти знаннями, вміннями й навичками, необхідними для життєзабезпечення. Однак за таких умов не можна вирішити проблеми морального плану.

Висновки. Поза сумнівом, у телеології ейдосу особистість стає творцем, відповідальним, причетним до скоєння блага, облаштування світу. Ба більше, вона створює навколо себе світ радості й турботи, у якому відчуває себе комфортно. Коли ж вона підкоряється телеології ентелехії, то породжує світ конкуренції, боротьби з іншими в досягненні успіху. У неї виникає заздрість до тих, хто створив навколо себе світ ейдосу блага. Звичайно, телеологія ентелехії відкриває шлях до забезпеченості, оскільки орієнтує на успішне досягнення цілей, застосування сил і вміння долати труднощі. Особистість цілком реалізує свої здібності й потенції, що породжує прилив сил та активність, відповідно, сприяє досягненню мети. Формується вільна особистість, яка стверджує себе у творчості, оскільки досягнення мети також передбачає визнання заслуг і винагороду. Саме вони стають причиною переживання задоволення собою і блаженства, яке може приховати недоліки телеології ентелехії.

Література

1. Амонашвили Ш. Чаше Ребёнка сияет зародыш зерна Культуры. URL : <https://nsportal.ru/blog/shkola/obshcheshkolnaya-tematika/all/2014/01/23/amonashvili-sha-v-chashe-rebenka-siyaet>.
2. Аристотель. Сочинения в 4-х т. М.: Мысль, 1976. Т. 1. 550 с.
3. Бердяев Н. Философия свободы. Смысл творчества. М.: Правда, 1989. 607 с.
4. Васильева Т. Любовь к мудрости или мудрость любви. М.: Логос, Прогресс-Традиция, 1999. 208 с.
5. Геворкян А. Тайна Платона: текст лекций. Ереван: Чартарагет, 2008. 144 с.
6. Джеймс У. Беседы с учителями. М.: Совершенство, 1998. 160 с.
7. Джеймс У. Воля к вере. М.: Республика, 1997. 431 с.
8. Молодychенко В., Олексенко Р. Информационное общество как императив современности. Новый университет. Серия «Актуальные проблемы гуманитарных и общественных наук». 2014. № 4. С. 31–37.
9. Олексенко Р. Вплив комунікацій на ціннісні орієнтири особистості. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. Вип. 62. С. 65–73.
10. Олексенко Р., Молодиченко В. Концептуальні пріоритети формування сучасної людини економічної. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. № 70. С. 164–175.
11. Олексенко Р., Васюк Ю. Особистість в освітньому середовищі, яке динамічно трансформується. Філософські обрії. 2017. № 37. С. 124–135.
12. Платон. Сочинения в 4-х т. М.: Мысль, 1993. Т. 2. 528 с.
13. Челпанов Г. Сочинения в 4-х т. Киев: КНПУ им. М. Драгоманова; Мелитополь: МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2014. Т. 1. 397 с.

Анотація

Волков О. Г. Телеологія педагогічного дискурсу: ейдос Платона й ентелехія Аристотеля. – Стаття.

Телеологія являє собою сукупність цілей, які утворюють цілісність, оскільки підкоряються певним принципам. На наш погляд, одним з основних можна вважати принцип абсолютності моральних якостей, який найбільшою мірою реалізувався в платонівській етиці, зокрема у вченні про ідеї, відповідно, телеології ейдосу. Інший принцип, а саме повноти самореалізації, заснований на аристотелівській телеології ентелехії. Їх здійснення в педагогічній взаємодії дає змогу досліджувати телеологію дискурсу, зокрема телеологію ейдосу й ентелехії. Ейдос блага має абсолютний, універсальний і загальний характер, тому не залежить від своєрідності діяльності й особистості. Присвоєння ейдосу блага як єдності добра, істини та краси означає його осмислення і прийняття як мети існування. Телеологія ентелехії виявляється в розвитку здібностей, схильності до певного виду діяльності. Вони є взаємно обумовленими, тому телеологія ейдосу передбачає телеологію ентелехії.

Ключові слова: педагогічний дискурс, етика, телеологія, ейдос, ентелехія, благо, добро, істина, краса, здібності, творчість.

Аннотация

Волков А. Г. Телеология педагогического дискурса: эйдос Платона и энтелехия Аристотеля. – Статья.

Телеология представляет собой совокупность целей, которые образуют целостность, поскольку подчиняются определенным принципам. На наш взгляд, одним из основных можно считать принцип абсолютности моральных качеств, который в наибольшей степени реализовался в платоновской этике, в частности в учении об идеях, соответственно, телеологии эйдоса. Другой принцип, а именно полноты самореализации, основывается на аристотелевской телеологии энтелехии. Их осуществление в педагогическом взаимодействии позволяет исследовать телеологию дискурса, в частности телеологию эйдоса и энтелехии. Эйдос блага имеет абсолютный, универсальный и всеобщий характер, поэтому не зависит от своеобразия деятельности и личности. Присвоение эйдоса блага как единства добра, истины и красоты означает его осмысление и принятие как цели существования. Телеология энтелехии проявляется в развитии способностей, предрасположенности к определенному виду деятельности. Они являются взаимно обусловленными, поэтому телеология эйдоса предполагает телеологию энтелехии.

Ключевые слова: педагогический дискурс, этика, телеология, эйдос, энтелехия, благо, добро, истина, красота, способности, творчество.

Summary

Volkov O. H. Teleology of the pedagogical discourse: eidos of Plato and entelechy of Aristotle. – Article.

Teleology is a set of goals that form integrity, since they obey certain principles. In our view, one of the main can be considered the principle of absolute moral qualities, which is most fully realized in the Platonic ethics, in particular, in the teaching of ideas, respectively, teleology of eidos. Another principle, namely, the completeness of self-realization, is based on the Aristotelian teleology of the entelechy. Their implementation in pedagogical interaction allows us to explore the teleology of discourse, in particular the teleology of eidos and entelechy. The goodness of eidos is absolute, universal and general, so it does not depend on the peculiarity of activity and personality. Assigning eidos the good as the unity of goodness, truth and beauty means understanding and accepting it as a goal of existence. Teleology of the entelechy manifests itself in the development of abilities, propensity to a certain type of activity. They are mutually determined, therefore the teleology of eidos implies the teleology of the entelechy.

Key words: pedagogical discourse, ethics, teleology, eidos, entelechy, boon, good, truth, beauty, ability, creativity.